

Oguz han hakynda rowaýat

Category: Kitapcy, Poemalar

написано kitapcy | 21 январа, 2025

Oguz han hakynda rowaýat OGUZ HAN HAKYND A ROWAYAT

Duşman yrsaraýar,
Duşman sürünýär.
Hol uzakda –
depesinden bir baýryň
Ýagynyň ordasy zordan görünýär.
Görünýär olaryň garamtyl-ala
Tuglary şemala çala pasyrdap.
«Häzir bol, Oguz han,
Duşman golaýda,
Gaýym bol, Oguz han
Duşman golaýda»
Diýýär oňa ykmanda ýel pyşyrdap.
Otyrды Oguz han ýigrim dört ogly

Kyrk bir begi bilen edýärdi geňeş.
Söweşsiz sowmaly gelen belany,
Adam gymaly däl,
Gyrylmaly däl,
Ýitgisiz bolmaýar
jeň,
dawa,
söweş.

Ak baýdak göterip geldi duşmanyň
Ilçileri beýan etmäge şertin.

Diýýärler:

«Oguz han urşmajak bolsa,
Janyndan eý görýän Gyratyn bersin!»

Sala salýar beglerine Oguz han.

Begler aýdýar:

«Berip bolmaz Gyraty!

At berlenden –

amanat jan berilsin.

At berilse,

bürgüt ýaly oguzlaň

Ganatynyň berildigi bolmazmy?!

At berilse,

laçyn ýaly oguzlaň

Ganatynyň gyryldygy bolmazmy?!

At berilse,

bu yşnakly oguzlaň

Zynatynyň berildigi bolmazmy?!

At berilse,

oguzlaň ar-namysy,

At-abraýy berildigi bolmazmy?!

At berilmez,

yza gaýdyber,

ogul!»

Şu taýda gözlerni alartdy Oguz,

Beglerine gazap bilen bakdy ol.

Soňam diýdi:

– Baryň,
beriş Gyraty!
Gyrat gitdi.
Neneň gözel atdy ol!

◆ ◆ ◆

Duşman yrsaraýar,
Duşman sürünýär.
Hol uzakda –
depesinde bir baýryň.
Ýagyň ak öýleri çala görünýär.
Görünýär olaryň bedew atlaryň
Ýallary şemala çala pasyrdap.
«Häzir bol Oguz han,
Duşmanyň güýçli!
Gaýym bol, Oguz han,
Ganymyň çökder!»
Diýýär oňa sergezdan ýel pyşyrdap.

Otyrды Oguzhan han ýigrim dört ogly
Kyrk bir begi bilen edýärdi gürrüň.
Uruş etmän, dep etmeli ýagyny
Daş oguz, İç oguz galmaly gurgun.

Ak baýdak göterip gelen duşmanyň
Ilçileri Oguz hana diýdiler:
«Jeň etmejek bolsaň eger,
Bize janyňdan eý görýän,
Hany-manyňdan eý görýän,
Ýer-asmanyňdan eý görýän
Dal kamatly gelniňi ber!»

Tisginip ýerinden turanda begler,
Ýürek gany gözne guýlan Oguzyň
Gyljyň baljagyndan aýrylan eli
Göge galyp, aşak indi:
– Oturyň!

Begler Oguz hana gazaply bakýar:
«Ýaga aýal bermek –
namysyň bermek,
Namysyň berenden –
ölen ýagşydyr.
Gyrylmaly bolsa,
gyrlalyň bu gün!
Sürülmeli bolsa sürleliň bu gün!
Namysyň astynda galyp burlandan,
Naýzanyň tygyndan burlalyň bu gün!
Namysyň astynda galmalyň, Oguz,
Nämä gerek beýle binamys gürrüň?!»

Oguz han beglerne bakýar gazaply:
«Bu niçik gykylyk,
Bu neneň gowur!
Bu niçiksi basgy,
Bu neneň dowul?
Erteki gün ähli gyz-gelim olja
Boljak bolup durka, bir gelin berlip,
Bu apat belanyň öňünden sowul!»
Diýdi-de, sözüni jemledi Oguz!

◆ ◆ ◆

Duşman yrsaraýar,
Duşman sürünýär,
Hol uzakda –
degresinde bir baýryň
Ýagyň ýakýan ody çala görünýär.
Görünýär olaryň näzeninlerniň
Saçlafy şemala çala pasyrdap.
«Gaýym bol, Oguz han,
Ýagyň-a ýaman,
Taýyn bol, Oguz han,
Ýowuň-a ýowuz»
Diýýär oňa ötegçi ýel pyşyrdap.

Otyrды Oguz han ýigrim dört ogly
Kyrk begi bilen terse bakyşyp,
Kelleleei boýnuň içine girip,
Gerdenleri mäkäm dartylan ýaýyň
Iki ujy ýaly barýar tapyşyp.
Gabaklar galanda, gözler çakyşyp,
Ot deregne gözýaş çykýar,
gan çykýar.
Otyrlar ysgynsyz elleri bilen
Gylyçdan däl, gara ýerden ýapyşyp.
Oýlanýar kyrk bir beg, ýigrim dört ogul:
«Atsyr gelin gitdi,
ar-namys gitdi,
Gitdi olar bilen abraýdyr adam.
Bu niçiksi haýwan,
Bu han,
Bu adam?»

Üstüne atlanyp bir agta ýabyň,
Ýene ýetip geldi ilçisi ýagyň.

Täze şerti beýan etdi ol esger:
«Parahat oturmak küýseseň eger,
Han aga, bu ýerde ençeme ýerler
Zat ekilmän,
Mal bakyрман boş ýatyr.
Şemal şowlap ýatan ýalaňaç düzler
Size nämä gerek?
Şonsuzan siziň
Gursagňyzdan has giň ýaşyl sähraňyz.
Jeň gerek däl bolsa eger,
Şol ýerleri biz ber!»

Tisginip ýerinden galmady begler,
Handan olaň göwni geçeňkirläpdi.
Algyr bürgüt ýaly ýigrim dört ogluň
Pikirem begleňki bilen birräkdi.

Sala salýar beglerine Oguz han.

Begler aýdýar:

– Dünýäň bol zady sähra,

Uruş nämä gerek?

Ber, topragňy, ber!

Ýaşyl daragtlarňy,

gök çeşmelerňi,

Al-elwan öwüsýän ter otlarňy ber,

Oguz han, jeň gerek bolmasa eger!

Oguz gyljyn syrýp, ýerinden turdy:

– Ser berermen,

ýer bermernen duşmana!

Uruş yglan edýän! –

diýende, ilçiş

Ak ýabysy tas uçupdy asmana.

«Ýer berenden – ser bermeli!»

Diýdi daş oguz begleri.

«Ýer berenden – ser bermeli!»

Diýdi iç oguz begleri.

«Ýer berenden – ser bermeli!»

Diýdi gök oguz begleri.

Galkyp ýerinden turdular,

Bedew ata atlandylar.

At münüp, ganatlandylar.

Ýow diýlende, ol ýigitler

Ýelden ýeňil, çakgandylar.

Bu gök öwsüp ýatan ýeriň üstünde

Öňde-soňda beýle söweş bolmandy.

Bu gök öwsüp ýatan asman astynda

Öňde-soňda beýle söweş bolmandy.

Iki goşun aç arslan deý garpyşdy,

Gapyşdy asmanlar ýeriň arasy,

Döş döşe çakyşdy,

galkan galkana.

Gylyç gylja,
naýza-naýza,
göz-göze.
Ýagy ýaga aýylaýyn aslyşdy,
Gök sährada är ýigitler çapyşdy.
Ýara salnan – dal bedewniň ýalyndan
Ýarasyzlar doňuz kimin topulyp,
Ýagy ýagyň ýakasyndan ýapyşdy.

Sähraň gülleri çym-gyzyl boldy,
Asmanyň ak buldy dym-gyzyl boldy...
Ýagyň ak öýleri öwsüp gyrmyzy,
Ýada saldy gan reňkli ýylidyzy.

Köp zat islän ýagy galdy azdanam,
Sähraň keýikleri gaçdy ummaga,
Sähraň beýikleri tep-tekiz boldy,
Ähli janly-jandar gitdi gümlama.
Zat galmady guşdan, guba gazdanam.
Howada sygyrýan peýkamdan ýaña,
Ýer tapmady algyr guşlar uçmaga.
Duşmanyň sülsady maslygyn taşlap,
Agsagyn,
togsagyn,
asgynyn taşlap,
Ýüzüp barýar gyzyl gany gulaçlap.
Oguzlar naýzalap,
atyp,
gylyçlap,
Eýesin öldürip, atyny uşlap,
Ýykyp,
sanjyp çykdy göwün solpudan.
Duşmanyň kimisi naýzadan öldi,
Kimi – gorkudan.

Gyrat islän,
aýal islän,
ýer islän,

Özgäň namysyna göz diken ýygyn
Aman diläp, aşak ýatyrdy tugun.
Öz janyndan eý görýän
Gyratyny münüp dolandy Oguz.
Oguzyň ýanynda saçyn ykjadyp,
Öz janyndan eý görýän,
Hany-manyndan eý görýän,
Ýer-asmanyndan eý görýän
Dal kamatly gözel gelni
Bir dor aty münüp, gelýärdi bäri.
Ýigrim dört ogly hem ýigrim dört ýerden,
Kyrk bir begi kyrk bir ýerden,
Atlaryn säpjedip, sähraň içinden
Başlaryn dik tutup, hana bakýardy.
Ykmanda ýel bolsa, hanyň gulagna
Ýeňşin mübärekläp, çawuş çakýardy...

Atamyrat ATABAÝEW,
Türkmenistanyň Halk Ýazyjysy. Poemalar